

Babeş–Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár
Történelem és Filozófia Kar
Egyetemi év: 2008 - 2009
Félév: I.

I. Általános információk az előadásokról, szemináriumokról, szak- vagy laborgyakorlatokról

Tantárgy neve: *A nemzetközi kapcsolatok elméletei*
(*Teorii ale relațiilor internaționale*)

Kódszám: HTM 2114

Kreditszám: 6

Helyszín: BBTE Történelem és Filozófia Kar,
Jelenkor és Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék,
Echinox terem.

Órarend: Péntek, 9.00 – 12.00 (kurzus) – Echinox terem.

Péntek, 12.00 – 14.00 (szeminárium) – Echinox terem.

II. Az előadás, szeminárium, szak- vagy laborgyakorlat tituláris oktatója

Név, tudományos fokozat: Lönhárt Tamás, Dr., egyetemi adjunktus.

Elérhetőség (e-mail cím, esetleg telefonszám): lonhartt@yahoo.com

Fogadási óra: Kedd, 12.00-13.00.

III. A tantárgy leírása:

[a tantárgy általános célkitűzései, tartalma, a tantárgy keretében elsajátított kompetenciák, az előadások, szemináriumok vagy szakgyakorlatok során használt módszerek– **10-20 sor**].

E kurzus és az azt kiegészítő szemináriumsorozat által megjelölt fő célok a következő képpen foglalhatók össze: a hallgatók számára a nemzetközi kapcsolatok tanulmányozásához szükséges alapvető fogalmak, elméleti rendszerek, paradigmák, a fő iskolák alapműveinek megismerése, valamint ezen ismeretek tükrében a nemzetközi kapcsolatok történetének mélyebb összefüggéseire való rálátás és az elemzéshez szükséges fogalmi rendszer elsajátítása. A nemzetközi kapcsolatokra vonatkozó különféle elméleti megközelítéseket felépítő iskolák – a klasszikus (realista, idealista, neorealista) és a legújabb kritikai iskolák (neomarxista, neoliberalis, feminista) - gondolatrendszerét és alaptéziseit külön-külön, valamint az összefüggéseket, egymásratalásokat is láttató összehasonlító módon is elemezzük. A főbb elméleti megközelítéseket a hallgatók számára az alapszövegek elemzése és az egyes iskolák szemléletét meghatározó alapfogalmak elemzésével hozzuk közel. Az egyes elméleti megközelítéseknek megfelelő sajátos elemzési szintek („levels of analysis”), valamint a nemzetközi rendszerről, a nemzetközi élet szereplőiről, a biztonság kérdéséről, a hatalmi politika és moralitás dilemmájáról, a nemzetközi jogról, a béke és háború problematikájáról alkotott alternatív értelmezések bemutatása fontos helyet foglal el a kurzus szerkezetében. Az atomfegyver, a hidegháború, a fejlődésben lévő világ, a demográfiai trendek, a globalizáció és

integráció jelensége által indított elméleti viták, értelmezések és a járulékosan kialakult új fogalmak megismerése, ezekkel való operálás elsajátítása fontos célja a jelen kurzusnak.

IV. Kötelező könyvészet:

[a tantárgy oktatása során megemlített/használt könyvészeti anyagok teljes azonosító adatai, megjelölve pontosan fellelhetőségi helyét, az internetes forrásokat is beleszámítva – **max. 10 cím**].

1. Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace*, Alfred A. Knopf, New York, 1962. (BCU – BBTE Központi Egyetemi Könyvtár, kért oldalak fénymásolva a szemináriumfüzetben)
2. Joshua Goldstein, *International Relations*, Harper Collins Publishers, 1994. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă – Soros Alapítvány Könyvtára)
3. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Contending Theories of International Relations. A Comprehensive Survey*, Harper Collins Publishers, 1990. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă – Soros Alapítvány Könyvtára)
4. Kenneth N. Waltz, *Omul, Statul și Războiul: O abordare teoretică*, Institutul European, Iași, 2001. (BCU – BBTE Központi Egyetemi Könyvtár, kért oldalak fénymásolva a szemináriumfüzetben)
5. Hedley Bull, *Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială*, CEU Press, Chișinău, 1998. (BCU – BBTE Központi Egyetemi Könyvtár, kért oldalak fénymásolva a szemináriumfüzetben)
6. Raymond Aron, *Le Grand Débat. Initiation à la stratégie atomique*, Calmann-Lévy, Paris, 1962. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă – Soros Alapítvány Könyvtára)

V. A tantárgy oktatása során használt eszköztár:

[számítógép, specifikus és/vagy laboratóriumi felszerelések, speciális felszerelések, különböző anyagok stb. – megjelölve hogy ezeket a kar biztosítja vagy nem – **nem kötelező**].

- laptop, projektor
- szemináriumfüzet

VI. Az előadások, szemináriumok, részfelmérések/parciális vizsgák, elvégzendő feladatok részletes terve/beosztása:

[Pontosan megjelölve minden egyes találkozó időpontját, az egyes találkozók keretében ismertetésre kerülő tematikát, azon belül pedig az alapfogalmakat és kulcsszavakat, a releváns könyvészeti anyagot, megjelölve a az egyes kurzusok keretében ismertetett anyagrészekhez tartozó fejezeteket és/vagy oldalszámokat, valamint a diákok számára kijelölt kötelezettségek terminusait (olvasmányok, írásbeli feladatok, gyakorlati munkák)].

Jelen kurzus 14 megjelölt téma szerint épül fel, három órás kurzusokból és azt kiegészítő kétórás szemináriumokból:

I. Bevezető: alapfogalmak, metodológiai kérdések, „levels of analysis”, fő paradigmák és tematika :

-*Alapfogalmak / Kulcsszavak:* nemzetközi kapcsolatok, nemzetközi rendszer, nemzetközi kapcsolatok szereplői, hatalom, biztonság, szuverenitás, nemzetállam, nemzetközi szervezetek, globalizáció, integráció, szubszidiaritás, interdependencia, multinacionális korporációk, NGO, sajtó, közvélemény, nemzetközi jog, béke, háború, konfliktuskezelés.

Kötelező bibliográfia:

1. Joshua S. Goldstein, *International Relations*, Harper Collins Publishers, New York, 1994, 6-11, 69-72 o.

2. John Baylis, N. J. Rengger (ed.), *Dilemmas of World Politics. International Issues In A Changing World*, Clarendon Press, Oxford, 1992, 6-20, 30-31 o.
3. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Contending Theories of International Relations. A Comprehensive Survey*, Harper Collins Publishers, 1990, 2-12 o.

Választható bibliográfia:

4. Graham Evans, Jeffrey Newnham (ed.), *Dicționar de relații internaționale*, Editura Universal Dalsi, 2001. (*kulcsszavak*)
5. K. J. Holsti, *International Politics. A Framework for Analysis*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1995, 16-19 o.

II. A klasszikus nemzetközi rendszer: a hatalmi erőegyensúly.

Alapfogalmak / kulcsszavak: hatalmi politika, nagyhatalom, a nemzetközi rendszer polaritása, hegemonia, egyensúly, szövetségi rendszer, biztonság, erőforrások, területiség, határok, szuverenitás, függetlenség, nemzetállam, imperilizmus, gyarmati rendszer.

Kötelező bibliográfia:

1. Hedley Bull, *Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială*, CEU Press, Chișinău, 1998, 93-108 o.
2. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Op. cit.*, 30-39 o.
3. Martin Wight, *Politica de putere*, CEU Press, Editura ARC, 1998, 176-191 o.

Választható bibliográfia:

4. Joshua S. Goldstein, *Op. cit.*, 72-80 o.
5. Henry Kissinger, *Diplomația*, București, 1996, 58-59, 70, 130-138, 150-160 o.

Referátum témák:

1. A hatalmi erőegyensúly és a XVII-XIX. századi szövetségi rendszerek.
2. A hatalmi erőegyensúly megbomlásának okai: hegemonia, hatalmi vákuum, blokkok kialakulása.

III. A realista / neorealista iskola:

Alapfogalmak / kulcsszavak: anarchia, biztonság, államérdek, „raison d'état”, állam, nemzetállam, birodalom, szuverenitás, középhatalom, nagyhatalom, regionális hatalom, világhatalom, strukturális hatalom, relatív hatalom, abszolút hatalom, hatalmi rangsor, erőviszonyok, szövetségi rendszerek, egyensúly, „Realpolitik”, „Machstaat”, „high politics”.

Kötelező bibliográfia:

1. Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace*, Alfred A. Knopf, New York, 1962. (a szemináriumfüzetben található fénymásolt rész)
2. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Op. cit.*, 81-135 o.
3. Stefano Guzzini, *Realism și relații internaționale*, Institutul European, Iași, 2000, 45-75, 185-209, 237-249 o.

Választható bibliográfia:

4. Joshua S. Goldstein, *Op. cit.*, 47-56, 69-72, 80-84 o.
5. John Baylis, N. J. Rengger (ed.), *Op. cit.*, 64-67, 72-81 o.

6. Kenneth Waltz, „*International Conflict and International Anarchy: The Third Image*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., 231-234 o.
7. Martin Wight, Op. cit., 31-75 o.

Referátum témák:

1. Államérdek és hatalmi politika: Otto von Bismarck és a „realpolitik”.
2. A realista politika alapelvei Hans Morgenthau műveiben
3. A bipoláris rendszer: szövetségi rendszerek és az erőegyensúly kérdése a hidegháború idején.

IV. A háború kérdése a nemzetközi kapcsolatok elméleti rendszerében:

Alapfogalmak / kulcsszavak: konfliktus, érdek, katonai hatalom, katonai-ipari komplexum, háború, polgárháború, regionális háború, világháború, szuverenitás, területi integritás, határok, szecesszió, agresszió, védelmi háború, megelőző háború, hadiállapot, hágai egyezmény, genfi egyezmény, ENSZ Alapokmány, felszabadító háború, katonai megszállás, ellenállás, hidegháború, gazdasági háború, háborús készültség, mozgosítás, fegyverkezés, lefegyverzés, semlegesség, fegyverkezés korlátozás, „game theory”, infrastruktúra, ABC fegyverek, atom elrettentés, kölcsönös veszélyeztetettség, „tömeges megtorlás”, kollaterális veszteségek, háborús bűnösség, háborús felelősség, rendszerbiztonság, biztonsági szervezetek, katonai intervenció.

Kötelező bibliográfia:

1. Kenneth N. Waltz, *Omul, Statul și Războiul: O abordare teoretică*, Institutul European, Iași, 2001, 18-36, 48-50, 113-128 o.
2. Martin Wight, Op. cit., 144-151 o.
3. Carl von Clausewitz, „*War As An Instrument of Policy*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., 403-411 o.

Választható bibliográfia:

4. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., Op. cit., p. 186-197.
5. Hedley Bull, Op. cit., p. 174-189.
6. Sun Tzu, „*Offensive Strategy*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., p. 411-413.

Referátum témák:

1. A fegyverkezési verseny, mozgosítás és hadiállapot kérdései a nemzetközi kapcsolatokban.
2. A háborús bűnösség, háborús felelősség és az emberség elleni büntettek.
3. A „hidegháború” fogalma és meghatározó jellemzői.

V. Az idealista iskola: a nemzetközi rendszer, a kollektív biztonság, a moralitás, a nemzetközi jog és a béke kérdéskörei a nemzetközi kapcsolatok idealista paradigmája szerint.

Alapfogalmak / kulcsszavak: idealizmus, moralitás, nemzetközi rendszer, nemzetközi intézmények, kollektív biztonság, Nemzetek Szövetsége, ENSZ; nemzetközi jog, egeytemes emberi jogok, ENSZ Alapokmánya, Európa Biztonsági és Együttműködési Értekezlet, EBESZ, nemzetközi szerződések, nemzetközi egyezmények, „gentlemans’ agreement”, ratifikálás; konfliktuskezelés, béketeremtő / békefenntaró akciók, embargó, szankciók, közvetítés; háborús bűnösség, emberség elleni bűntett, agresszió, genocídium, holokauszt, etnikai tisztogatás, nürnbergi per, hágai bíróság; pacifizmus, békemozgalom, „peace studies”, fegyverkezés korlátozás, fegyverzet csökkentés.

Kötelező bibliográfia:

1. Immanuel Kant, „Az örök békéről. Filozófiai tervezet”, In: *Válogatott tanulmányok*, Budapest, 1992, 258-287 o. (fénymásolva a szemináriumfüzetben)
2. Hugo Grotius, „*The Rights of War and Peace*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., 18-21 o.
3. Robert W. McElroy, *Moralitatea în politica externă americană. Rolul eticii în relațiile internaționale*, Editura Paideia, 2002, 42-72 o.

Választható bibliográfia:

4. Joshua S. Goldstein, Op. cit., 246-254 o.
5. Seyom Brown, *New Forces, Old Forces, and the Future of World Politics*, Harper Collins Publishers, New York, 1995, 61-67 o.
6. Charles W. Kegley Jr., Eugene R. Wittkopf, *World Politics. Trend and Transformation*, New York, 1996, 18-21 o.
7. K. J. Holsti, Op. cit., 309-323 o. (*Ethics in Explanations of Foreign Policy*)

Referátum témák:

1. A kollektív biztonság és a Nemzetek Szövetsége
2. A nemzetközi szerződések és egyezmények helye a nemzetközi kapcsolatokban
3. A nürnbergi per hatása a nemzetközi jogra

VI. A biztonság kérdése a nemzetközi kapcsolatokban:

Alapfogalmak / kulcsszavak: állambiztonság, regionális biztonság, relatív biztonság, abszolút biztonság, globális biztonság, kollektív biztonság, ENSZ Biztonsági Tanácsa, vétő jog, súlyozott szavazás, jólét, bevándorlás, az államhatárok és a biztonság kérdése, schengeni egyezmény; hidegháborús biztonságpolitikák, NSA, elrettentés, kölcsönös fenyegetettség, NATO, elgátolás, visszagöngyölítés, biztonsági övezet, rendszerbiztonság, NATO, [SEATO, CENTO, ANZUS], Varsói Szerződés Szervezete, EBESZ, anarchia, nemzetközi rendszer, védelmi politikák, interdependencia, globalizáció, környezet biztonsága, migráció, NSC -98 („out of area” security concept).

Kötelező bibliográfia:

1. J. Wheeler, Ken Booth, „*The Security Dilemma*”, in: John Baylis, N. J. Rengger (Eds.), *Dilemmas of World Politics. International Issues In A Changing World*, Clarendon Press, Oxford, 1992, 29-58 o.
2. Joshua S. Goldstein, Op. cit., 242-246 o.

- Oran R. Young, „*The United Nations and the International System*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., 203-212 o.

Választható bibliográfia:

- Robert W. McElroy, Op. cit., 44-52 o.
- Pierre Gerber, *Société des Nations et Organisation des Nations Unies*, Edition Richelieu, Paris, 1973, 16-48, 131-152, 284-285 o.

Referátum témák:

- Az ENSZ Biztonsági Tanácsa: elvek, struktúra, működés, dilemmák.
- A biztonság kérdése a hidegháború idején
- Az EBESZ és az új európai biztonságpolitika

VII. Integrációs elméletek és az interdependencia elmélet:

Alapfogalmak / kulcsszavak: interdependencia, közösségi politika, protekcionizmus, szabad verseny, gazdasági integráció, funkcionalista / neofunkcionalista iskola, föderalizmus, konföderalizmus, nemzetközi, nemzetek feletti, regionális, szubszidiaritás, monetáris unió, szektoriaális politikák, makrogazdasági mutatók, egyensúly, piacok, csatlakozás, bővítés, kohézió.

Kötelező bibliográfia:

- Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, „*The Characteristics of Complex Interdependence*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., 92-94 o.
- George A. Bermann, „*Principiul subsidiarității și Comunitatea Europeană*”, in: Paul Michael Lützler, *Europa după Maastricht. Perspective americane și europene*, Institutul European, 2004, p. 169- 187.
- David Mitran, „*The Functionalist Alternative*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., p. 311-313.

Választható bibliográfia:

- Robert O. Keohane, „*Cooperation and International Regimes*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., 287-298 o.
- Donald J. Puchala, „*The Integration Theorists and the Study of International Relations*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., 314-328 o.
- Kende Tamás (ed.), *Európai közjog és politika*, Osiris-Századvég Kiadó, Budapest, 1995, 24-39, 80-96 o.

Referátum témák:

- A funkcionalista és a föderalista iskola alapelvei
- Az interdependencia kérdése a nemzetközi kapcsolatok elmélete szempontjából.

VIII. Globalizáció- a világgazdaság és a nemzetközi kapcsolatok:

Alapfogalmak / kulcsszavak: világgazdaság, politikai gazdaságtan, globalizáció, világpiac, erőforrások, energia válság, bretton-woodszi rendszer, Nemzetközi Valutalap, Világbank, súlyozott szavazás, vétó jog, GATT, „off shore” cégek, multinacionális korporációk, munkaerőpiac, migráció, túlnépesedés, befektetési politika, tőke- és technológia áramlás; WTO, G8, davosi konferencia, genovai konferencia, „ecopolitics”.

Kötelező bibliográfia:

1. Immanuel Wallerstein, „*The Rise and Future Demise of the World Capitalist System: Concepts for Comparative Analysis*”, in: Karen Mingst, Jack Snyder (eds.), *Essential Readings in World Politics*, W.W. Norton & Company, New York, London, 2001, 149-155 o.
2. Paul Hirst, Grahame Thompson, *Globalizarea sub semnul întrebării. Economia internațională și posibilități de guvernare*, Editura Trei, București, 2002, 23-31, 39-59, 101-106, 190-207, 361-371 o.

Választható bibliográfia:

3. U. N. Development Programme, „*Globalization with a Human Face*”. *Human Development Report 1999*, in: Karen Mingst, Jack Snyder (eds.), *Essential Readings in World Politics*, W.W. Norton & Company, New York, London, 2001, 422-429 o.
4. Immanuel Wallerstein, „*The capitalist world-economy: middle-run prospects*”, in: *Geopolitics and Geoculture*, Cambridge University Press, 1992, 123-137 o.

Referátum témák:

1. Globalizáció, nemzetállam, szuverenitás dilemmája
2. A bretton-woodszi rendszer (Világbank, Nemzetközi Valutalap, GATT)
3. Globalizációs diskurzusok és hatásuk a nemzetközi politikára

IX. A nemzetközi kapcsolatok kritikai paradigmái: (neo)marxizmus, feminizmus, környezetvédelem.

Alapfogalmak / kulcsszavak: demográfiai trendek, túlnépesedés, migráció, jóléti állam, technológia és tőkeáramlás, világpiac, munkaerőhiány, GDP, államadóság, világkapitalizmus, „brain-drain”, környezetszennyezés, környezetvédelem, globális egészségügyi veszélyek (AIDS, ebola, hanta, SARS, madárinfluenza, kergemarhakór), globális felmelegedés, élelmiszerhiány, humanitárius katasztrófa, természeti csapások, Greenpeace, FAO, „World Food Survey”, Médecins sans frontieres, „Aid policies”, „donor fatigue”, a Nemzetközi Valutalap és a Világbank szerepe; marxizmus, világkapitalizmus, neoimperializmus, dependencia-elméletek, strukturális hatalom, globalizációellenes mozgalmak, fejlődésben lévő országok, fejlesztési tervek.

Kötelező bibliográfia:

1. Joshua S. Goldstein, Op. cit., 282-303, 427-461 o.
2. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., Op. Cit., 53-58 o. (*Environmental Theories*), 205-231, 239-245 o. (*Anarchism, Marxism, Socialism, Neomarxism*)

Választható bibliográfia:

3. Jane S. Jaquette: „*Women in Power: From Tokenism to Critical Mass*”, in: Karen Mingst, Jack Snyder (eds.), *Essential Readings in World Politics*, W.W. Norton & Company, New York, London, 2001, p. 217-222.

4. J. Ann Tickner, „*You Just Don't Understand: Troubled Engagements between Feminists and IR Theorists*”, in: Karen Mingst, Jack Snyder (eds.), *Essential Readings in World Politics*, W.W. Norton & Company, New York, London, 2001, p. 120-132.

Referátum témák:

1. A globalizáció, a kapitalizmus és az imperializmus marxista kritikája.
2. A nemzetközi kapcsolatok feminista paradigmája: alaptézisek, eszközök, dilemmák.
3. „Ecopolitics”: a környezetvédelem kérdése a nemzetközi kapcsolatokban

X. A bipoláris rendszer: az atomfenyegetettség és a hidegháború kérdésköre a nemzetközi kapcsolatok elmélete szempontjából:

Alapfogalmak / kulcsszavak: hidegháború, „containment” (elgátolás), „roll back” (visszagöngyölítés), „massive retaliation” (tömeges megtorlás), „deterrence” (elrettentés), fegyverkezési verseny, atomfegyver, intervenció, korlátozott mértékű konfliktus, „détente” (enyhülés), atompáthelyzet, biztonsági szervezetek, katonai tömbök, biztonsági övezet, rakétaválság, SALT I, SALT II, ABM, START, „force de frappe”, SDI rendszer.

Kötelező bibliográfia:

1. Hedley Bull, *Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială*, CEU Press, Chişinău, 1998, 108-118 o. (*Descurajarea nucleară és Funcțiile decurajării nucleare reciproce* c. alfejezetek)
2. Kenneth N. Waltz, „*The Stability of a Bipolar World*”, in: *Classical Readings of International Relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s. a., 77- 84 o.
3. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., Op. cit., 207-222 o. (*Nuclear Age*), 387-431 o. (*Deterrence and Arms Control*)

Választható bibliográfia:

4. Phil Williams, „*Nuclear Weapons and Arms Control*”, in: John Baylis, N.J. Rengger (eds.), *Dilemmas of World Politics. International Issues in a Changing World*, Clarendon Press, Oxford, 205-226 o.
5. Raymond Aron, *Le Grand Débat. Initiation à la stratégie atomique*, Calman-Lévy, Paris, 1962, 45-81 o. (*La formation de la théorie stratégique* c. fejezet).

Referátum témák:

1. Az atomelrettentés funkciója a bipoláris rendszerben
2. A rakétaválság tanulságai: válságkezelés a hidegháború időszakában
3. Az atomfegyver és a nemzetközi szervezetek: az ENSZ és az IAEA (Nemzetközi Atomenergia Ügynökség).

XI. A nemzetközi kapcsolatok és a fejlődő világ: az Észak-Dél szakadék elméleti megközelítései

Alapfogalmak / kulcsszavak: függetlenség, szuverenitás, gyarmati rendszer felszámolása, „elnemkötelezettek mozgalma”, „harmadik világ”, dollárdiplomácia, fejlődésben lévő országok, semlegesség, technológia- és tőkeáramlás, segélyezés („aid policies”), államadóság, energiaválság, OPEC, „oil shock”, energia források kérdése, kubai forradalom, katonai junta, szandinizmus, államosítás, intervenció, túlnépesedés, Nemzetközi Valutaalap, Világbank.

Kötelező bibliográfia:

1. Joshua S. Goldstein, *Op. cit.*, 467-505 o. (*The North- South Gap*), 513-515 o. (*Third World Development*)
2. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Op. cit.*, 247-259 o.
3. Paul Hirst, Grahame Thompson, *Op. cit.*, 137-146, 150-156 o.

Választható bibliográfia:

4. Devesh Kapur, „*The IMF: A Cure or A Curse?*”, in: Karen Mingst, Jack Snyder (eds.), *Essential Readings in World Politics*, W.W. Norton & Company, New York, London, 2001, 317-324 o.

Referátum témák:

1. Államadóság, túlnépesedés, kivándorlás: a fejlődő világ kihívása a globális világban.
2. A Világbank és a Nemzetközi Valutaalap gazdasági reformprogramjai a fejlődő világban: Mexikó és Chile esete.
3. Az OPEC és az olajválság: az energiaforrások problémája (1973-2005)

XII. *A diplomáciai kapcsolatok elméleti és intézményi kérdései*

Alapfogalmak / kulcsszavak: diplomácia, diplomáciai testület, diplomáciai képviselő, diplomáciai kapcsolatok, nagykövetség, konzulátus, attasé, területen kívüliség, diplomáciai immunitás, „doyen”; külpolitika, „decision-making”, szerződések, egyezmények, tárgyalások, diplomáciai jegyzék, „gentleman’s agreement”, „dollar diplomacy”, diplomáciai konfliktus, „persona non grata”; gazdasági diplomácia, kulturális és sportdiplomácia, a nemzetközi konferenciák, diplomáciai tárgyalások, tárgyalási technikák.

Kötelező bibliográfia:

1. James E. Dougherty, Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Op. cit.*, 468-476 o.
2. Joshua S. Goldstein, *Op. cit.*, 95-121 o.
3. Martin Wight, *Op. cit.*, 121-129 o.

Választható bibliográfia:

1. Mircea Malița, *Diplomația. Școli și instituții*, Ediția a II-a (revăzută și adăugită), Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975, 34-45, 158-174, 298-395 o.
2. Hedley Bull, „*The Functions of Diplomacy*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., 267-269 o.

Referátum témák:

1. A diplomáciai képviselő: struktúra, szerepek, hatáskörök, jogok kérdései.
2. A diplomácia gyakorlata: tárgyalási technikák.
3. A XX. századi nemzetközi konferenciák tipológiája

XIII. *A tömegtájékoztatási eszközök (mass-media) és a közvélemény a nemzetközi kapcsolatokban*

Alapfogalmak / kulcsszavak: mass-media, közvélemény, közéleti szereplők, vélemény szabadság, pluralizmus, népakarat, társadalmi vita, „leadership”, propaganda, „bias”, „low politics”, manipulációs technikák, a jelenkori politikai rendszerek (demokrácia / autoritarizmus / diktatúra / totalitarizmus) eltérő álláspontja a tömegtájékoztatási eszközök szerepéről, tematizálás, mozgosítás, „image de l’autre”, ellenségkép.

Kötelező bibliográfia:

1. Jacques Ellul, *Propaganda. The Formation of Men's Attitudes*, Vintage Books, New York, s.a., 6-25, 52-60, 102-104, 108-121, 193-199 o.
2. K. J. Holsti, Op. cit., 151- 165 o. (*Propaganda* c. fejezet).

Választható bibliográfia:

3. Ole R. Holsti, Op. cit., „*Cognitive Dynamics and Images of the Enemy*”, in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, Jay M. Shafritz (eds.), *Classic Readings of International relations*, Second Edition, Harcourt Brace College Publishers, New York, s.a., 154-159 o.
4. Joshua Goldstein, Op. cit., 115-121 o.

Referátum témák:

1. A titkos diplomácia vége? A közvélemény és a nemzetközi kapcsolatok.
2. A propaganda funkciói a nemzetközi kapcsolatokban.
3. Imázspolitikai és külpolitika: az államimázs szerepe a külpolitikában.

XIV. Elméleti megközelítések a hidegháború utáni nemzetközi kapcsolatokról: „világcsendőr”, „civilizációs paradigma”, „terrorizmus elleni harc”?

Alapfogalmak / kulcsszavak: biztonság, domináns hatalom, polaritás, globalizáció, energiaforrások kérdése, nemzetközi terrorizmus, világcsendőr, megelőző csapás, genocídium, humanitárius katasztrófa, béketeremtő / békefenntartó akciók, tömegpusztító fegyverek, fundamentalizmus, „rough states”, „intelligence”; terrorista szervezetek (Hamás, Hezbollah, Islam Jihad, Fatah, Al Qaeda, IRA, ETA); „civilizációk összecsapása”, civilizációs törésvonalak, centrum / periféria, hasadó államok, nagyegek, integráció, bővítés.

Kötelező bibliográfia:

1. Samuel P. Huntington, *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1998, 27-39, 48-62, 71-76, 83-93, 101-104, 343-363, 416-417, 429-441 o.
2. Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, 35-42, 42-69, 85-94, 206-214, 218-230 o.
3. Henry Kissinger, *Are nevoie America de o politică externă? Către diplomația secolului XXI*, Editura Incitatus, București, 2002, 91-109, 201-245 o.

Választható bibliográfia:

4. Immanuel Wallerstein, „*The renewed concern with civilization(s?)*”, in: *Geopolitics and Geoculture. Essays on the changing world-system*, Cambridge University Press, 1992, 231-238 o.
5. Mahmood Mamdani, *Good Muslim, Bad Muslim. America, the Cold War, and the Roots of Terror*, Pantheon Books, New York, 2004, 17-62 o. (*Culture Talk*)
6. Edward Said, *Orientalism*, Penguin, London, 1985, 299-301 o.

Referátum témák:

1. A civilizációs paradigma fő tézisei (Samuel P. Huntington)
2. Az Amerikai Egyesült Államok szerepe a hidegháború utáni nemzetközi rendszerben (Z. Brzezinski és H. Kissinger szemlélete)
3. A nemzetközi terrorizmus és a biztonság dilemmája a nemzetközi kapcsolatokban.

VII. Felmérés/értékelés módja:

[A tevékenység elbírálásának összetevői (részvizsga, félévi dolgozat, kutatási projektek, aktív részvétel), az összetevők súlyozása a végső jegyben (hány %-a végső jegynek), a vizsgák lezajlásának módja (szóbeli, írásbeli), elbírálási kritériumok].

Elvárások a diákokkal szemben: szemináriumokon való aktív jelenlét (20% a végső minősítésből), egy félév alatt min. 1 referátum elkészítése és bemutatása (20), valamint írásbeli vizsga. Amennyiben a hallgató az órák 20%-án hiányzott, félévi dolgozat elkészítésére köteles, melyet az írásbeli vizsga időpontja előtt kell leadnia.

VIII. Szervezési részletek, kivételes esetek kezelése:

[Jelenlét (esetenként), vizsgára való jelentkezés feltételei, pótolási lehetőségek, plagizálás, plagizálás következményei, vizsgán való csalások következményei, óvások megoldása].

Az órákról való hiányzás a fent említett következményekkel jár. Plagizálás esetén az egyetem szabályzatában előírt következmények lépnek életbe.

IX. Választható/opcionális könyvészet:

[A tantárgy oktatása során megemlített/használt könyvészeti anyagok teljes azonosító adatai, megjelölve pontosan fellelhetőségi helyét, internetes elérhetőséget is beleszámítva].

1. K.J. Holsti, *International Politics. A Framework for Analysis*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1995. (Peace Action Training and Research Institute of Romania Könyvtár, szeminárium füzet*)
2. Steffano Guzzini, *Realism și relații internaționale*, Editura Institutul European, Iași, 2000. (BBTE Központi Egyetemi Könyvtára, Történelem és Filozófia Kar Könyvtára)
3. John Baylis, N. J. Rengger (Eds.), *Dilemmas of World Politics. International Issues In A Changing World*, Clarendon Press, Oxford, 1992. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă*- Soros Alapítvány Könyvtára)
4. Robert O. Keohane, Joseph Nye, *Power and Interdependence*, Scott, Foresman and Company/ Reprinted by the permission of Harper Collins Publishers, 1977. (Biblioteca Fundației Pentru o Societate Deschisă- Soros Alapítvány Könyvtára)
5. Karen Mingst, Jack Snyder (eds.), *Essential Readings in World Politics*, W.W. Norton & Company, New York, London. (Peace Action Training and Research Institute of Romania Könyvtár, szeminárium füzet*)
6. Samuel P. Huntington, *A civilizációk összecsapása és a világtrend átalakulása*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1998. (BBTE Központi Egyetemi Könyvtára).
7. Robert W. McElroy, *Moralitatea în politica externă americană. Rolul eticii în relațiile internaționale*, Editura Paidea, 2002. (BBTE Központi Egyetemi Könyvtára)
8. Mircea Malița, *Diplomația. Școli și instituții*, Ediția a II-a (revăzută și adăugită), Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975. (BBTE Központi Egyetemi Könyvtára, Történelem és Filozófia Kar Könyvtára)
9. Martin Wight, *Politica de putere*, Editura ARC, 1998. (BBTE Központi Egyetemi Könyvtára)

* Ezzel a jellel megjelölt szakirodalom kért oldalai fénymásolva a szeminárium füzetben megtalálhatóak.